

Riktlinjer för biståndsbedömning i ordinärt boende och särskilt boende enligt Socialtjänstlagen (SoL)

Hälsa-, vård- och omsorgsförvaltningen

Beslutad av kommunfullmäktige 2016-06-22
Reviderad av hälsa-, vård- och omsorgsnämnden i
samråd med funktionsstödsförvaltningen 2020-12-16
Gäller fr.o.m. 2021-01-01

Innehållsförteckning

1. Inledning	2
2. Ordinärt boende - Stöd och hjälp i det egna hemmet	3
2.1 Förflyttning	3
2.3 Hemliv	4
2.3.1 Serviceinsatser	5
2.4 Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv	6
2.5 Känsla av trygghet	7
2.6 Personligt stöd till person som vårdar eller stödjer den enskilde	8
3. Korttid	8
4. Särskilt boende	8

1. Inledning

Syftet med riktlinjerna är att skapa likvärdiga bedömningar inom ramen för socialtjänstlagen (SoL) och på så sätt säkerställa kvaliteten i besluten avseende rättsäkerhet och transparens för brukaren. Riktlinjerna är ingen garanti för och inte heller en begränsning av rätten till bistånd. Det finns inte heller begränsningar i vad brukaren kan ansöka om, vare sig i typ av insats eller i insatsens omfattning. Alla insatser som brukaren ansöker om ska utredas och en individuell behovsprövning ska alltid göras. All myndighetsutövning sker utifrån SoL.

Lagar, förordningar och vägledande domar är överordnade dessa riktlinjer. Riktlinjerna anger ett riktmärke för bedömning av skälig levnadsnivå inom områden där hjälp/stöd ofta ges. Det innebär att handläggaren vid biståndsbedömning av en ansökan har riktmärket att förhålla sig till. Utifrån en individuell bedömning av skälig levnadsnivå kan dock bistånd ges både över och under riktmärket. Den individuella bedömningen innebär att brukarens individuella omständigheter och livssituation är avgörande. Det enskilda fallet kan avvika utifrån olika aspekter, t.ex. betydelsen för individen, medicinska orsaker och/eller en sammanvägning av andra behov av insatser.

Riktlinjerna är avsedda att användas av biståndshandläggare och är utformade utifrån de livsområden som ska användas i utredning och dokumentation enligt IBIC-metoden (individens behov i centrum). IBIC är en metod som innebär en strukturerad dokumentation av äldres behov med användning av internationell klassificering av behovstillstånd, funktionsnedsättning och hälsa (ICF). IBIC omfattar nio livsområden enligt ICF och ytterligare två livsområden som Socialstyrelsen har beslutat att komplettera med. Varje livsområde täcker många olika slags behov och den beskrivning av hjälp/stöd som här ges är inte uttömmande. Riktlinjerna omfattar den hjälp/stöd som är vanligast förekommande och/eller där det finns ett behov av vägledning. Hjälp/stöd inom olika livsområden kan innefatta enstaka eller samtliga moment. Målsättningen med IBIC är att insatsen ska utformas utifrån brukarens behov och inte utifrån ett antal fastställda insatser. Utifrån utredningen, beslutade insatser och brukarens önskemål ska genomförandet planeras tillsammans av brukaren och utföraren och dokumenteras i en genomförandeplan. Beslut om bistånd ska också följas upp för att säkerställa att brukarens behov tillgodoses.

Utgångspunkten för riktlinjerna är ett hälsofrämjande och rehabiliterande förhållningssätt och en tilltro till de professionellas kunskap och förmåga att göra bedömningar utifrån intentionerna i lagstiftning, kommunövergripande mål och övriga styrdokument. Den enskilde brukaren har ett eget ansvar att se över sin livssituation för att möjliggöra ett självständigt liv. Biståndshandläggaren ska motivera och informera brukaren om möjligheter till ökad självständighet genom att till exempel bo i ett tillgängligt boende.

2. Ordinärt boende - Stöd och hjälp i det egna hemmet

2.1 Förflyttning

Hjälp/stöd att ändra grundläggande kroppsställning ingår som moment i samband med hjälp/stöd med annan insats, t.ex. vid personlig vård.

Hjälp/stöden kan också beviljas separat som hjälp/stöd med förflyttning för att undvika försämrade hälsa och erbjuda variation i vardagen.

Hjälp/stöd att röra sig runt på olika platser kan innefatta att förflytta sig inom och utanför bostaden.

Hjälp/stöd att röra sig omkring på olika sätt kan innefatta bärhjälp som utförs med trappklättrare. Bärhjälp beviljas endast i en övergångsperiod under tiden som ett anpassat boende ordnas. Bärhjälp ska dock användas för att möjliggöra att övriga insatser som brukaren beviljats kan utföras.

2.2 Personlig vård

I personlig vård ingår att i vardagen se till en helhetssyn på brukarens välbefinnande och begränsade självständighet, t.ex. genom kontinuerlig uppsnygning av bostaden.

Hjälp/stöd att tvätta sig kan innebära hjälp/stöd med dusch, bad och/eller helavtvättning. Dusch/bad/helavtvättning beviljas två gånger i veckan men stor hänsyn ska tas till den enskildes önskemål. Hjälpen/stödet innefattar också tillhörande moment av städning.

Hjälp/stöd att sköta kroppsvård innebär hjälp/stöd att upprätthålla god nivå på den personliga hygien genom tand- och munvård och enklare hud-, hår- och nagelvård. Hjälp/stöd med att tvätta av sig (övre och nedre toalett), detta beviljas två gånger dagligen. Rengöring av hörsel- och synhjälpmedel ingår vid behov.

Hjälp/stöd att sköta toalettbehov kan innebära hjälp/stöd vid toalettbesök, tömma fristående toalett samt byte av inkontinensskydd, stomipåse, uribag. Hjälpen/stödet innefattar också tillhörande moment av att avlägsna avfall.

Hjälp/stöd att klä sig kan innebära daglig hjälp/stöd med på- och avklädning.

Hjälp/stöd att äta och dricka kan innefatta stöd genom att få sällskap under måltiden för att öka matlust och/eller hjälp att ge dryck/mat.

Hjälp/stöd att sköta sin egen hälsa kan innefatta medföljning till bestämt mål där tid bokats för att sköta kroppsvård och egen hälsa, t.ex. besöka läkare, tandläkare, frisör och/eller fotvård. I första hand hänvisas till färdtjänst med extra behjälplighet/sjukresa. Medföljning kan beviljas om brukaren har svårt att tillgodogöra sig information och/eller göra sig förstådd och/eller på annat sätt har svårigheter att genomföra sitt besök (avser inte vid behov av tolk).

Stark upplevelse av otrygghet kan vara skäl att bevilja medföljning. Hjälp/stöd kan beviljas för förberedelser, t.ex. inför avresa till läkarbesök. Behovet ska vara varaktig och sträcka sig mer än tre månader, förutom i undantagsfall. Det individuella behovet avgör. Handläggaren gör en rimlighetsbedömning gällande utökning av frekvensen.

Hjälp/stöd att sköta sin egen hälsa kan även innebära hjälp/stöd att utföra egenvård. Egenvård är en hälso- och sjukvårdsåtgärd som legitimerad yrkesutövare inom hälso- och sjukvården har bedömt att en person själv, eller med hjälp av någon annan, kan utföra. För att bistånd för egenvård ska kunna beviljas krävs att det finns en egenvårdsbedömning som underlag. Den ordinerande, legitimerade hälso- och sjukvårdspersonalen är ytterst ansvarig för regelbunden uppföljning och utvärdering av sin egenvårdsbedömning. Det går inte att säga generellt vilka åtgärder som utgör egenvård. Det beror på omständigheterna i varje enskilt fall. Egenvårdsbedömningen ska visa att åtgärden bedömts som egenvård och att den enskilde själv bedöms kunna ansvara för insatsen. Det krävs också att den personal som ska utföra insatsen inte behöver särskild utbildning.

2.3 Hemliv

Hjälp/stöd att bereda måltider kan innefatta att en eller flera gånger dagligen få hjälp/stöd med tillagning av enklare måltider, uppvärmning av mat eller att mat hämtas från ett närliggande ställe som erbjuder färdiglagad mat, t.ex. restaurang eller butik. Formen för hjälp/stöd att bereda måltider bestäms utifrån brukarens önskemål och kan variera mellan olika dagar. Besök på matservering ingår inte i insatsen men besök på närbelägen matservering kan innefattas vid särskilda behov, t.ex. av medicinska skäl för god nutrition. Hjälp/stöd att bereda måltider kan också innefatta servering av maten.

Hjälp/stöd att städa köksutrymme och köksredskap kan innefatta disk och övriga tillhörande moment av städning av köket efter måltid och disk beviljas en gång per dag.

Hjälp/stöd att bädda innebär att bäddning sker dagligen. Hjälp/stöd med renbäddning kan beviljas två gånger per månad i de fall då brukaren inte har beviljat insatsen städ och/eller tvätt.

I de fall då brukaren enbart är i behov av renbäddning så ingår det i städning och/eller tvätt. Om brukaren inte har de insatserna beviljade så kan bäddning beviljas två gånger per månad och att det specificeras att det avser renbäddning i insatstexten.

Hjälp/stöd att avlägsna avfall innebär i normalfall att en till tre gånger i veckan få hjälp/stöd att slänga och, när möjlighet finns, sortera hushållssopor i till bostaden närbeläget sopkärl/ soprum/miljörum. Vid beviljad hjälp/stöd med toalettbehov kan hjälp/stöd att avlägsna avfall ingå om behov finns.

Hjälp/stöd att lämna avfall till återvinningsstation eller återvinningscentral beviljas inte.

Hjälp/stöd att ta hand om husdjur beviljas inte i normalfallet. Insatsen kan dock beviljas under en övergångsperiod i högst en månad tills en permanent lösning kan ordnas. Utgångspunkten för den enskilde som bor i den egna bostaden med husdjur är att ägaren har det fulla ansvaret för sitt husdjur. Det innebär att bistånd vanligtvis inte beviljas med hjälp att ta hand om husdjur så som t.ex. rastning av hundar, utfodring av husdjur eller liknande åtgärder som syftar till att tillgodose behoven hos husdjuret. Mindre omfattande hjälp/stöd kan beviljas om husdjuret är av mycket stor betydelse för brukarens upplevelse av gemenskap och mening. Hjälp/stöd beviljas för att ta hand om assistanshundar.

2.3.1 Serviceinsatser

Biståndsbeslut för serviceinsats omvandlas till en totaltid angiven i timmar per månad. Beräkningen utgår ifrån den tidsomfattning som det i normalfallet går åt för att utföra serviceinsatsen, den så kallade schablontiden och en normalfrekvens som anger hur ofta insatsen utförs. Biståndsbeslut om serviceinsats utöver schablontid och normalfrekvens kan ges om det bedöms finnas behov av detta. Serviceinsats i tid innebär att brukaren själv avgör vad som behöver göras inom ramen för den beviljade serviceinsatsen och under den avsatta tiden. Brukaren kan också tillfälligt byta insatsen mot en annan beviljad serviceinsats om hen så önskar alternativt använda beslutad tid till spontan social samvaro eller utevistelse.

I en hushållsgemenskap finns ett gemensamt ansvar för skötseln av hemmet, var och en efter sin förmåga. Om det finns fler vuxna i hushållet kan behovet av serviceinsatser vara tillgodosett. Hänsyn ska inte tas till okunskap och bristande erfarenhet av hemarbete hos övriga vuxna i hushållet. Anhörigperspektivet ska beaktas och serviceinsatser kan också beviljas som personligt stöd till person som vårdar eller stödjer den enskilde. Serviceinsatser utgörs av hjälp/stöd inom följande områden:

- Hjälp/stöd att skaffa varor och tjänster beviljas en gång per vecka och brukaren avgör vad den beviljade tiden ska användas till. Hjälpen/stödet kan innefatta inköp av livsmedel och/eller ärende till t.ex. postombud, apotek och/eller systembolag. Hjälp/stöd kan också innefatta momenten att planera och sammanställa inköpslista, kasta gammal mat samt ordna förvaring av inköpen i hemmet. Som alternativ till inköp i fysisk affär kan hjälp/stöd att beställa varor med hemleverans ges. Om brukaren beviljas insatsen stödjande/tränande erbjuds möjlighet att följa med för att skaffa varor och tjänster. Kompletterande inköp avser vanligtvis inte inköp av dagligvaror och kan beviljas för inköp och/eller ärende som utförs mer sällan, t.ex. inköp av kläder eller husgeråd. Vid särskilda skäl kan även kompletterande inköp beviljas för inköp av livsmedel och/eller

ärenden, en gång i veckan. Särskilda skäl kan t.ex. vara medicinska orsaker eller vid hemkomst från sjukhus.

- Hjälp/stöd med att tvätta och torka textilier och kläder beviljas varannan vecka och brukaren avgör vad den beviljade tiden ska användas till. Hjälp/stöd med att tvätta och torka textilier och kläder kan beviljas oftare än varannan vecka, t.ex. av medicinska skäl eller om brukaren ensam ansvarar för hemmavarande små barn. Textilier och kläder avser normal hushållstvätt och endast brukarens tvätt (inkl. tvätt vid ensamt ansvar för hemmavarande barn). Vid behov kan hjälp/stöd också ges med strykning av klädesplagg, mangling samt enklare lagning av kläder, t.ex. sy i en knapp. Bädda sängen med rena sängkläder kan ingå i städning. Hjälpen/stödet kan innebära enbart hjälp/stöd att hantera hushållsapparater (t.ex. tvättmaskin) och/eller torka textilier och kläder.
- Hjälp/stöd att städa bostaden beviljas varannan vecka och brukaren avgör vad den beviljade tiden ska användas till. Hjälp/stöd att städa bostaden kan innefatta dammsugning, våttorkning av golv, damning/avtorkning, städning av toalett/badrum och vattna blommor. Bädda sängen med rena sängkläder kan ingå i städning. Hjälp/stöd med städning som normalt görs mer sällan kan också innefatta t.ex. fönsterputsning, rengöring av ugn och avfrostning av frys. Storstädning och saneringsstädning ingår inte i insatsen.

2.4 Samhällsgemenskap, socialt och medborgerligt liv

Stöd för deltagande i samhällsgemenskap - socialt liv kan innefatta kontaktperson, social samvaro och/eller dagverksamhet.

Kontaktperson kan beviljas om brukaren är isolerad och behöver stöd/hjälp för att ta initiativ och skapa sociala kontakter, i en period upp till 6 månader. Målsättningen med biståndet är att den enskilde ska kunna upprätta sociala relationer och leva ett självständigt liv. Stödet ska därigenom kunna trappas ned för att slutligen upphöra.

Kontaktperson beviljat av funktionsstödsförvaltningen riktar sig till personer med psykisk funktionsnedsättning som är socialt isolerade och syftet med insatsen är att bryta social isolering genom att exempelvis följa med till kommunens mötesplatser eller utföra någon annan aktivitet. Biståndet tidsbegränsas vanligtvis till ett år för att följas upp men det sker alltid en individuell prövning.

Social samvaro kan beviljas vid avsaknad av kontinuerlig social kontakt och/eller om brukaren har begränsad förmåga att röra sig utanför hemmet, 1-2 gånger per vecka. Om brukaren önskar komma ut kan social samvaro ske i form av utevistelse. Utformningen av insatsen ska utgå ifrån vad den enskilde

vill göra. Det kan röra sig om fika och en pratstund, läsa bok/tidning eller utevistelse.

Dagverksamhet kan beviljas till personer med mild till måttlig demenssjukdom som är i behov av kontinuerlig social stimulans. Dagverksamhet kan ha olika inriktningar och kan erbjudas som social stimulans för brukaren och/eller avlastning för anhörig/närstående.

Stöd för rekreation och fritid kan innefatta ledsagning där brukaren ges möjlighet till fritidsaktivitet utanför hemmet, t.ex. motion, besök hos vänner, föreningsaktiviteter, kultur/nöjen och shopping. Ledsagning innefattar de moment av hjälp/stöd med personlig omvårdnad som behövs under insatsens genomförande. Ledsagning beviljas upp till 12 timmar per månad. Fler timmar kan beviljas utifrån hänsyn till brukarens tidigare livsstil och vanor.

Promenad avser aktivitet utanför hemmet utan särskilt förutbestämt mål och beviljas 1-2 gånger per vecka. Om brukaren inte orkar eller vill gå ut kan brukaren välja att istället få social samvaro inomhus.

Stöd för att utöva religion och andlighet kan innefatta insatser i samband med utövning. Stöd beviljas endast om utövandet är av mycket stor betydelse för brukarens upplevelse av gemenskap och mening. Om brukaren tillhör en församling kan, med brukarens samtycke och delaktighet, dialog ske kring former för utövning och möjlighet till gemensamma lösningar för att möjliggöra utövning.

2.5 Känsla av trygghet

Stöd för känsla av trygghet kan innebära trygghetslarm, tillsyn och/eller telefonservice.

Trygghetslarm beviljas om brukaren uttrycker egen upplevelse av oro och/eller otrygghet.

Telefonservice innebär ett planerat telefonsamtal från omvårdnadspersonal medan tillsyn innebär ett fysiskt besök hos brukaren. Som alternativ eller komplement till fysiskt besök kan tillsyn ges i form av tillsyn via trygghetskamera. Då biståndshandläggarna fattar ett bifallsbeslut på ansökan om tillsyn nattetid ska tillsynen i första hand utföras via trygghetskamera så att brukaren ska kunna sova ostört.

Tillsyn och/eller telefonservice beviljas om brukaren uttrycker påtaglig upplevelse av oro och/eller otrygghet och/eller vid förhöjd risk för plötslig sjukdom och/eller olycka. Oförmåga att själv kunna kommunicera vid behov av hjälp/stöd ska särskilt beaktas vid bedömning av behov av tillsyn och/eller telefonservice.

2.6 Personligt stöd till person som vårdar eller stödjer den enskilde

Omvårdande insatser som utförs av en anhörig/närstående är till skillnad från serviceinsatser ett frivilligt åtagande och ska inte förutsättas vid biståndsbedömning enligt SoL. Den anhörige/ närstående ska själv avgöra hur stort ansvar hen vill ta för omsorgen och har rätt att ompröva sitt ställningstagande.

Personligt stöd till person som vårdar eller stödjer den enskilde kan vara information eller samtalsstöd. Om den anhörige/närstående valt att ta ett omfattande ansvar för omvårdnad kan avlösning på korttidsplats (växelboende) beviljas. Avlösning i hemmet kan även beviljas. Avlösning i hemmet beviljas utifrån behov och är avgiftsfritt upp till 12 timmar per månad. Den beviljade tiden kan delas upp vid flera tillfällen. Avlösning kan ske i hemmet eller på annan plats utifrån anhörig/närstående och brukarens önskemål och inkluderar den hjälp med personlig omvårdnad som brukaren behöver under tiden som avlösningen pågår. Det är också möjligt att utifrån en helhetssyn på den anhöriges/närståendes situation bevilja andra insatser, t.ex. serviceinsatser.

3. Korttid

Korttidsboende syftar till en tillfällig stödinsats riktad till personer med omfattande behov av stöd och hjälp under stora delar av dygnet. En plats på korttidsboende kan beviljas bland annat utifrån att den enskilde har behov av återhämtning och eller/mobilisering, rehabilitering, utredning av den enskildes framtida behov av stöd och hjälp samt avlastning för anhöriga/närstående.

Korttidsplats beviljas tillfälligt i väntan på att förutsättningar finns för att återvända till ordinärt boende eller flytta till permanent särskilt boende. I normalfallet beviljas upp till 14 dagar om det inte är uppenbart att längre tid behövs. Korttidsplats kan beviljas akut för brukare om social svikt har uppstått i hemmet.

4. Särskilt boende

Plats på särskilt boende kan beviljas då en individuell bedömning visar att brukarens behov av stöd och omvårdnad är av sådan omfattning att det inte kan tillgodoses genom insatser i ordinärt boende. Vidare bör behovet omfatta stora delar av dygnet. Bedömningen sker utifrån en helhetssyn på brukarens tillvaro.

I enlighet med socialtjänstlagen (SoL) 4 kapitlet 1c § har äldre människor som beviljas plats i särskilt boende rätt att fortsätta bo tillsammans med sin make eller sambo i det särskilda boendet. Detta gäller oavsett om maken eller sambon har behov av särskilt boende eller inte. Om båda makarna/samborna har behov av särskilt boende regleras parboendet i 2 kap 2 § socialtjänstförordningen. Medboende är den som flyttar med en

biståndsberättigad till ett särskilt boende utan att själv ha behov och beslut om en sådan insats. Beslutet om medboende ställs till den biståndsberättigade.

När permanent särskilt boende beviljats erbjuds brukaren ett boende som motsvarar behovet. Brukaren ges möjlighet att lämna önskemål om specifikt boende inom Malmö eller intill Malmös kommungräns utifrån vad som är skäligt. Detta gäller ej vid direkt placering från sjukhus eller från korttidsplats. Brukaren kan då istället placeras i byteskö till önskat boende. Boendeplatser tillhandahålls i kommunal drift alternativt genom köp av platser från Kommunförbundet Skånes ramavtal. Utifrån gällande förmedlingsrutin erbjuds placering i följande ordning:

1. Boendeplats med hänsyn till brukarens önskemål
2. Boendeplats i kommunal drift
3. Boendeplats genom avrop från Kommunförbundet Skånes ramavtal

Funktionsstödsförvaltningens brukare har också möjlighet att ha önskemål men då de flesta placeringar sker utanför Malmö stad så kommer brukaren erbjudas ett boende utifrån behov och ledig plats.